

Rostén Nina-Kaarin

UUSPERHEIDEN PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS

Liiketalouden koulutusohjelma
taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2011

UUSPERHEIDEN PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS

Rostén, Nina-Kaarin
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Maaliskuu 2011
Torpo, Tapani
Sivumäärä: 47

Asiasanat: avopuoliso, uusperhe, avoliittolaki, perintöverotus, lahjaverotus

---

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin uusperheiden perintö- ja lahjaverotusta erityisesti avopuolisoita silmällä pitäen. Avopuolisoiden ja heidän lasten verotusta tarkasteltiin lähemmin selkeiden esimerkkien kautta sekä tutkittiin avoparien omaisuuden hankkimista avoliiton aikana ja jakoa erotilanteissa. Tarkoituksena oli selvittää uusperheessä elävien oikeuksien ja velvollisuuksien vaikutusta uusperheen lahja- ja perintöverotukseen.

Tutkimusta tehdessä kävi ilmi, että avopuolison ja avoliiton käsite ei ole yhteneväinen eri laeissa ja kirjallisuudessa. Avoparien ja uusperheissä elävien pitää muistaa, että avopuoliso ei peri ilman testamenttia ja että biologiset lapset perii vain biologiset vanhempansa, ei isä- tai äitipuolta ja toisinpäin. Aviopuoliso kuuluu veroasteikolla aina I-veroluokkaan, kun taas avopuolisolle on olemassa erityisehtoja I-veroluokan saavuttamiseksi. Näitä ovat yhteinen lapsi sekä viisi vuotta jatkunut yhteiselo avoliitossa. Tutkimuksessa havaittiin, että verosuunnittelu on uusperheissä erittäin tärkeää, jotta suurilta lahja- ja perintöveroilta vältyttäisiin. Veroero I- ja II-veroluokan kesken voi olla jopa viisitoistakertainen.

Avoparien keskuudessa tapahtuvia eroja helpottamaan kehitelty ”avoliittolaki” on tutkimuksen edetessä esitetty astuvan voimaan 01.04.2011. Helpotusta laki tuo avopuolisoiden omaisuuden jakamiseen ja erottamiseen.

Työ on tarkoitettu selkeäksi tietopaketiiksi henkilöille, jotka ovat kiinnostuneet perehtymään avopareihin ja uusperheisiin kohdistuvaan lahja- ja perintöverotukseen.

BLENDEN FAMILIES INHERITANCE AND GIFT TAX

Rostén, Nina-Kaarin

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Administration

March 2011

Torpo, Tapani

Number of pages: 47

Key words: cohabitant, blended family, law for cohabitation inheritance tax, gift tax

---

The purpose of this thesis was to study blended families inheritance and gift tax by observing cohabitants. The taxation of cohabitants and their children was studied closer using simple examples. The thesis also studies acquisition of property during cohabitation and allocation of property in case of separation. The purpose was to examine how the rights and responsibilities of cohabitants affect to their inheritance and gift taxation.

When conducting the study, it appeared that the concept of cohabitant and cohabitation is not congruent in different laws and literature. Cohabitants and people living in blended families have to remember, that the cohabitant does not inherit without the will. The biological children inherit only their biological parents, not their stepfather or stepmother and the other way round. The spouse always belongs to the tax bracket I on the tax scale whereas the cohabitants needs the special conditions to reach the tax bracket I. These special conditions are a common child and at least five years of cohabitation. It was discovered in this thesis that the tax planning is extremely important in the blended family so that the big gift and inheritance taxes would be avoided. The amount of taxes in the tax bracket II can even be fifteen times higher than in the tax bracket I.

Cohabitation law, which has been developed to bring instructions to cohabitants for separate situations, will come into effect on 1 April 2011.

The thesis has been intended as a clear information package to people who are interested to study gift taxation and inheritance taxation which is directed to cohabitants and blended families.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	PARISUHDE.....	6
2.1	Avoliitto.....	6
2.2	Rekisteröity parisuhde	7
2.3	Kihlaus.....	7
2.4	Avoliitto.....	8
2.5	Avoliitossa elävien oikeudet ja velvollisuudet	9
2.6	Uus- ja sateenkaariperhe	10
3	LAPSET	12
3.1	Avopuolisoiden omat lapset.....	12
3.2	Avopuolisoiden yhteiset lapset	13
3.3	Otto- eli adoptiolapset.....	14
3.4	Kasvatilapset.....	14
3.5	Lapsen elatus.....	15
4	AVOPUOLISOIDEN OMAISUUS	17
4.1	Omaisuu den hankinta avoliitossa	17
4.2	Omaisuu den jako avoliiton päättyessä.....	18
5	LAHJAVEROTUS	22
5.1	Lahjan määritelmä	22
5.2	Lahjaveron piiriin kuulumattomat lahjat/verovapaat lahjat.....	23
5.2.1	Koti-irtaimisto	23
5.2.2	Elatus-, kasvatus-, ja koulutuslahjat	24
5.2.3	Muut alle 4000 euron lahjat	25
5.3	Lahjaveroluokat ja lahjaverosteikko	26
6	PERINTÖVEROTUS.....	31
6.1	Perintöveroluokat ja veroasteikko	31
6.2	Perimysjärjestys	32
6.2.1	Avopuolison perimys-oikeus.....	35
6.2.2	Lasten perimys-oikeus	38
6.3	Testamentti.....	41
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	43
	LÄHTEET.....	46

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee verotusta uusperheiden, avopuolisoiden ja heidän lastensa kannalta. Ihmisten elämäntavat ovat vuosien saatossa muuttuneet ja avioerojen, uusioperheiden ja avoparien määrä on kasvanut. Avoliiton ja avopuolison käsitteet ovat kovin erilaiset, kun vertaa lakeja ja kansanomaista tekstiä. Siksi koin tarpeelliseksi koota tietoa yksien kansien väliin jonkinlaiseksi uusperheiden ja avoparien veroppaaksi. Näin ihmisten olisi helpompi saada tietoa ja suunnitella verotustaan.

Avopareille on pian luvassa jonkinlaista apua verosuunnitteluun ja avoerojen riitatilanteisiin, sillä vuonna 2005 aloitettu avoliittolakiesityksen suunnittelu on työtä tehdessäni edennyt siihen pisteeseen, että lain on esitetty astuvan voimaan 1. huhtikuuta 2011. Olenkin työssäni tutkinut kyseistä lakia sekä miten avoeron sattuessa omaisuus ja varallisuus jaetaan ja miten riitatilanteissa menetellään.

Työtä tehdessäni työsuhteeni Sampo Pankissa vakinaistettiin ja koinkin eritoten perintöverotusasiat tärkeiksi, sillä pankissa käsittelen ihmisten rahallista omaisuutta päivittäin ja kysymyksiä perintöverotuksesta ja testamenteista esitetään viikoittain.

Lähdin työstämään opinnäytetyötäni kahlaamalla läpi erilaisia verotusta käsitteleviä kirjoja ja veronmaksajille tarkoitettuja lehtiä. Pehdyin myös perintö- ja lahjavero-lakiin, perintökaareen sekä luin kirjallisuutta ja lakeja koskien perheitä, avopareja ja lapsia.

2 PARISUHDE

Tässä luvussa käsitellään erilaisia parisuhteita, rekisteröityjä ja rekisteröimättömiä sekä niissä elävien puolisoitten oikeuksia ja velvollisuuksia toisiinsa nähden.

2.1 Avioliitto

Avioliitosta ja siinä elävien oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään avioliittolaissa (234/1929). Avioliittolain ensimmäisestä pykälästä käy ilmi, että avioliitto on miehen ja naisen välinen ja se astuu voimaan vihkimisellä. Vihkimisen myötä pariskunnasta tulee aviopuolisot. Vihkimisen voi suorittaa henkilö, jolla on avioliittolain mukaan valtuudet vihkiminen suorittaa. (AL17§; AL 17a§.) Ennen avioliittoa pariskunta menee kihloihin, joka on lupaus avioliitosta. Kihlauksesta lisää tutkimuksen sivulla 7. Avioliitto purkautuu toisen puolison kuolemaan tai puolisoitten tuomitsemiseen avioeroon (AL 3§).

Aviopuolisoiden määritelmä löytyy myös tuloverolaista (1992/1535) ja kuuluu siinä seuraavanlaisesti

Tässä laissa tarkoitetaan puolisoilla sellaisia henkilöitä, jotka ennen verovuoden päättymistä ovat solmineet avioliiton. Aviopuolisoihin, jotka ovat yhteiselämänsä lopettaakseen joko asuneet koko verovuoden erillään tai muuttaneet verovuoden aikana pysyvästi erilleen, taikka aviopuolisoihin, jotka molemmat eivät ole yleisesti verovelvollisia, ei kuitenkaan sovelleta tämän lain puolisoita koskevia säännöksiä. (TVL 2:7§.)

Koska avioliitto ja aviopuolisot on määritelty tarkasti laissa, on avioliittolaissa voitu säätää myös oikeuksista, velvollisuuksista ja omistussuhteista. Esimerkiksi puolison elatuksesta säädetään seuraavaa ”kummankin puolison tulee kykynsä mukaan ottaa osaa perheen yhteiseen talouteen ja puolisoitten elatukseen. Puolisoiden elatus käsittelee puolisoitten yhteisten sekä kummankin henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisen.” (AL 46§.)

2.2 Rekisteröity parisuhde

Rekisteröidystä parisuhteesta ja sellaisessa elävien oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään laissa rekisteröidystä parisuhteesta (950/2001) sekä avioliittolaissa (234/1929). ”Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee avioliittoa, sovelletaan myös rekisteröityyn parisuhteeseen, jollei toisin säädetä” (RPL 8:3§). Rekisteröidyssä parisuhteessa elävien elämä vastaa siis avioliitossa elävien elämää. Oikeudet ja velvollisuudet toisista huolehtimiseen ovat samat kummassakin. Erona avioliittolla ja rekisteröidyllä parisuhteella on se, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävät henkilöt ovat samaa sukupuolta. Kahta samaa sukupuolta olevaa henkilöä ei voida vihkiä avioliittoon, sillä avioliittolaissa säädetään avioliiton olevan naisen ja miehen välinen. (AL 1§.) Niin kuin avioliittoon vihkiessä, myös parisuhteen rekisteröinnin astuessa kyseeseen, pitää parisuhteen osapuolten olla 18-vuotiaita (AL 4§; RPL 1§). Suhteen rekisteröinti tapahtuu yleensä maistraatissa, missä parisuhteen osapuolet allekirjoittavat sopimuksen parisuhteen rekisteröimisestä, jonka siviilivihkimisoikeuden omaava viranomainen vahvistaa omalla allekirjoituksellaan (RPL 4:1§, RPL 5§). ”Laissa tai asetuksessa olevaa säännöstä, joka koskee aviopuolisoa, sovelletaan myös tässä laissa tarkoitetun parisuhteen osapuoleen, jollei toisin säädetä. Osapuoliin, jotka aikovat rekisteröidä parisuhteensa, sovelletaan, mitä kihlakumppaneista säädetään, jollei toisin säädetä.” (RPL 8:4§.) Laissa siis säädetään poikkeukset, mitkä avioliittolain kohdat eivät päde rekisteröityyn parisuhteeseen. Merkittävimmät rekisteröityyn parisuhteeseen pätemättömät avioliittolain kohdat ovat isyys- (700/1975) ja nimilain (1985/694) soveltamattomuus sellaisenaan kuin ne avioliittolaissa on mainittu.

Vaikka samaa sukupuolta olevat henkilöt eivät voi mennä naimisiin niin kuin heteroparit, voivat he kuitenkin olla avoliitossa keskenään, jonka jälkeen he yleensä haluavat mahdollisesti kihlauksen jälkeen virallistaa parisuhteensa, niin kuin heteroparit haluavat mahdollisesti mennä naimisiin yhteiselön jatkuessa pidempään.

2.3 Kihlaus

Kihlaus on sopimus heteropariskunnan avioliiton solmimisesta tai samaa sukupuolta olevan pariskunnan parisuhteen rekisteröimisestä (AL 1:1§; RPL 8:4§). Kihlaus teh-

dään yleensä suullisena ja tapana on ottaa käyttöön kihlasormukset merkinä kihlauksesta. Kihlauksesta sopiminen ei kuitenkaan pakota pariskuntaa jatkotoimiin, solmimaan avioliittoa tai rekisteröimään parisuhdettaan, sillä kihlausta ei rekisteröidä mihinkään ja sen voi purkaa koska tahansa. (Aarnio & Kangas 2010, 6.) Kihlakumppanuus mainitaan myös perintökaassa. Perintöverokappaleessa käsitellään kihlakumppania perintökaassa mainittuna perijänä.

2.4 Avoliitto

Avoliitto ja avopuolisot määritellään laissa avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta (26/2011) seuraavasti ”avopuolisilla tarkoitetaan tässä laissa yhteistaloudessa asuvia parisuhteen (*avoliiton*) osapuolia, jotka ovat asuneet yhteistaloudessa vähintään viisi vuotta tai joilla on tai on ollut yhteinen tai yhteisessä huollossa oleva lapsi. Avopuolisoksi ei kuitenkaan katsota sellaista henkilöä, joka on avioliitossa.” (AvoliittoL 3§.) Toinen aikamääreellinen määritelmä avoliitosta löytyy Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksista (512/2002) 5. pykälästä, jossa ”puolisoksi katsotaan myös avopuoliso edellyttäen, että avioliitonomainen suhde on jatkunut vähintään kaksi vuotta tai että avopuolisilla on yhteinen lapsi”.

Kuluttajaliiton alaisella Valtti Internet-sivustolla avoliiton määritelmä ei sisällä aikamäärettä: ”Avoliitto syntyy, kun kaksi eri sukupuolta olevaa henkilöä muuttaa asumaan saman katon alle (jos henkilöillä ei ole läheistä sukulaisuussuhdetta).” Esimerkiksi Kansaneläkelaitos on karkeasti sanottuna määritellyt avoliiton niin, että kun kaksi eri sukupuolta olevaa henkilöä, jotka asuvat samassa asunnossa ja syövät samasta jääkaapista, ovat avioliitossa. Tämä määritelmä vaikuttaa muun muassa Kelalta saataviin asumistukiin, vaikka asunnossa asuvat olisivat toisilleen täysin vieraita henkilöitä tai kommuunityyppisesti asuvia kavereita.

Edellä olevat määritelmät poikkeavat toisistaan, mikä tekee avoliiton määritelmästä hyvin häilyvän. Aarnio ja Kangas (2010) listaa avoliitot neljään pääryhmään: nuorten aikuisten ensimmäinen avoliitto, avioliittoa edeltävä avoliitto, avioliiton jälkeinen avoliitto sekä avoliiton jälkeinen uusi avoliitto. Oikeudellisesti he jakavat avoliitot kahteen ryhmään, erityislailla säätelemätön avoliitto sekä lakisääteinen avo-

liitto. Lakisääteinen avoliitto on avoliittolaissa määritellyn avoliiton kaltainen (AvoliittoL3§). Avoliitot katsotaan sukupuolineutraaleiksi, eli myös samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat olla avoliitossa keskenään (Aarnio & Kangas 2010,235-236).

Väestöliiton Internet-sivuilla (2010) parisuhteessa eläviä neuvotaan avio- ja avoliiton lakitiedon osalta seuraavasti:

"Seurustelusuhteen ja parisuhteen tapaan myös ”avoliitto” saatetaan määritellä monella eri tavoin. Viime kädessä itse kukin voi vapaasti katsoa, onko hän seurustelusuhhteessa, vakinaisessa parisuhteessa vai avoliitossa. Toisin on avioliiton osalta, sillä voimassa oleva laki määrittää täsmällisesti ihmisen siviilisäädyn eli sen, onko hän naimisissa, naimaton, eronnut vai leski.”

Näistä neljästä lainsäädännössä käytetystä siviilisäätöluokasta avoliitossa olevan henkilön siviilisäädiksi katsotaan naimaton, vaikka avoliitossa eläminen voi olla kuin avioliitossa elämistä, ilman sormuksia tosin. Sosiaali- ja verolainsäädännössä voidaan avoliitossa eläminen rinnastaa avioliittoon, lisäehtona tässä vain on, että avoparilla on tai on ollut yhteinen lapsi.

Tuloverolaissa (1992/1535) puoliso rinnastetaan aviopuolisoon, muun muassa edellä mainitun kriteerin täytyessä. ”Tämän lain puolisoita koskevia säännöksiä sovelletaan myös avoliitonomaisissa olosuhteissa verovuonna yhteisessä taloudessa avoliittoa solmimatta jatkuvasti eläneisiin henkilöihin, jotka ovat aikaisemmin olleet keskenään avoliitossa tai joilla on tai on ollut yhteinen lapsi. (TVL 2:7§.)

2.5 Avoliitossa elävien oikeudet ja velvollisuudet

Juridisesti ottaen mainittu nelijako on sikäli merkityksellinen, että ihmisen oikeudet ja velvollisuudet ovat sidoksissa hänen siviilisäätönsä. Tämä käy ilmi esimerkiksi koskien sukunimeä, elatusvelvollisuutta, omaisuuden jakoa parisuhteen päättyessä eroon ja monia sosiaalietuuksia (kuten oikeutta perhe-eläkkeeseen) samoin kuin perintöoikeutta. Avioliiton keskenään solmineilla voi olla sama sukunimi, keskinäinen elatusvelvollisuus, avio-oikeus toisensa varallisuuteen ja tästä aiheutuva omaisuuden tasajako, oikeus perhe-

eläkkeeseen sekä perintöoikeus toisen kuoltua. Avoliitossa näin ei asianlaita ole. Avoliitto on kyllä tosiasiallisesti avioliittoon rinnastuva asuinliitto, mutta avoliitto on juridisesti ottaen avoin liitto ilman keskinäisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. (Väestöliiton WWW-sivut 2010.)

Toisin kuin avioliitossa, avoliitossa elävillä ei ole avioliittolaissa mainitunkaltaista elatusvelvollisuutta toisiinsa, joten Kelan määritelmä avoliitosta on hieman vääristynyt; avopuolisoiden ei tarvitse huolehtia toistensa menoista tai elatuksesta, eikä heillä synny oikeutta suhteen toisen osapuolen omaisuuteen. Avoliitossa molemmat osapuolet päättävät itsenäisesti omien varojensa kulutuksesta ja omaisuuden hallinnasta ja hankinnasta. Toisin sanoen avopuolisot ovat samanlaisessa asemassa toisiaan kohtaan kuin kaksi täysin toisilleen vierasta henkilöä.

”Suomessa on paljon lakeja, jotka koskevat perhesuhteita. Lainsäädäntö ei kuitenkaan tunne yhtä yhtenäistä perheen määritelmää. Eri laeissa on toisistaan poikkeavia edellytyksiä, jotka perhesuhteen tulee täyttää, jotta laissa asetetut oikeudet ja velvollisuudet koskisivat sitä.” (Oikeuslaitoksen WWW-sivut 2009.)

Perhelainsäädännössä määritellään siis osapuolien oikeuksia ja velvollisuuksia toisiinsa. Avioliittolaissa määritellään aviopuolisoiden oikeudet ja velvollisuudet, jotka astuvat voimaan vain avioliiton solmimisella. Samoja oikeuksia ja velvollisuuksia ei ole esimerkiksi avoliitossa elävillä. Laissa lapseksiottamisesta säädetään adoptiolapsen oikeuksista ja velvollisuuksista, mutta ei biologisen lapsen. Laissa lapsen elatuksesta säädetään vanhempien elatusvelvollisuudesta lastaan kohtaan.

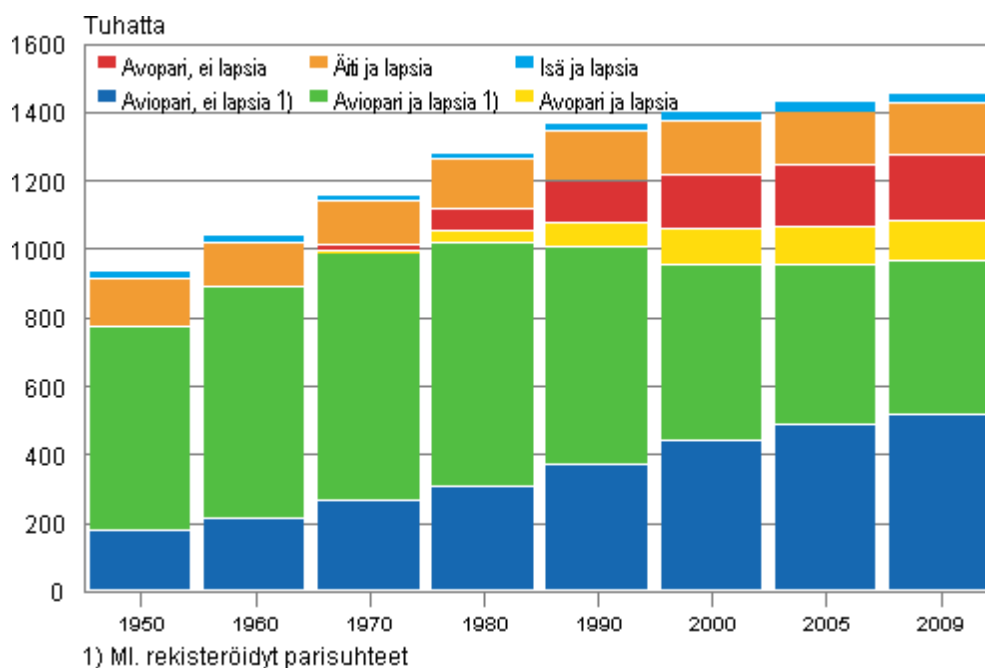
2.6 Uus- ja sateenkaariperhe

Marita Keurulainen määrittelee väitöskirjassaan (1998) uusperheen olevan perhe, jonka puolisoilla, molemmilla tai vain toisella, on takana särkynyt parisuhde. Uusperheissä puoliset voivat olla joko avo- tai avioliitossa keskenään. Puolisoilla voi olla joko omia lapsia edellisestä särkyneestä parisuhteesta, yhteisiä lapsia tai kumpiakin. ”Uusperheessä voi olla minun, sinun ja meidän lapsia sekä iältään varsin erikäisiä lapsia, jolloin esimerkiksi mies voi olla samalla kertaa isä, isäpuoli ja isoisä sekä nainen äiti, äitipuoli ja isoäiti.” (Keurulainen 1998, 81-82.)

Uusperheet ovat lapsiperheitä, joissa vanhemmat ovat heteroita, kun taas sateenkaari-
riperheet ovat lapsiperheitä, joissa vanhemmat ovat homoseksuaaleja.

3 LAPSET

Perheen vanhemmat voivat olla joko avo- tai avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Uusperheissä lapset voivat olla joko vain toisen vanhemman, molempien vanhempien yhteisiä tai kasvattilapsia. Väestöliitto tuottaa joka vuosi taulukon perheistä, joissa käy ilmi miten perheiden koostumus on vuoden aikana muuttunut. Vuoden 2009 tutkimuksista käy ilmi, että avopareista rakentuvat perheet ovat olleet tasaisessa kasvussa 1950-luvun jälkeen. Kasvua 1990-luvun alusta vuoden 2009 loppuun on noin 120 000 perheen verran.

Taulukko 1. Perheet tyypeittäin 1950-2009 (Julkaistu 28.05.2010 Tilastokeskus.)

3.1 Avopuolisoiden omat lapset

Avopuolisilla voi olla lapsia edellisestä parisuhteesta. Uudessa avoliitossa eli niin kutsutussa uusperheessä lapsista tulee toistensa sisarpuolia. Uudesta puolisosta ei tule lapsen huoltajaa, eikä tälle siten tule elatusvelvollisuutta lasta kohtaan.

3.2 Avopuolisoiden yhteiset lapset

Vuonna 1975 annetussa isyyslaissa (1975/700) lukee, että isyys voidaan joko todeta tai vahvistaa. Jos lapsi syntyy vanhempien avioliiton aikana, todetaan lapsen isän oleva automaattisesti aviomies. Tätä toteamista kutsutaan isyysolettamaksi. Avoliitossa eläville ei isyysolettamaa päde, vaan avomiehen on tunnustettava, eli vahvistettava olevansa lapsen isä. (Gottberg 2007, 133.)

Kun mies, joka lapsen syntyessä ei ole ollut avioliitossa lapsen äidin kanssa, tahtoo tunnustaa isyytensä, on isyyden vahvistamisesta voimassa, mitä 3 luvussa isyyden tunnustamisesta säädetään. ([16.5.1980/351](#))

Tuomioistuimen on vahvistettava, että mies on lapsen isä, jos on selvitetty, että:

- 1) mies on ollut lapsen äidin kanssa sukupuoliyhdynnässä lapsen siirtämisaikana, ja voidaan pitää todistettuna, että mies on siittänyt lapsen; tai
- 2) miehen siittiöitä on käytetty lapsen äidin hedelmöittämiseen muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitetulla tavalla, ja voidaan pitää todistettuna, että lapsi on tästä syntynyt. (IsL 3§.)

Isyyden tunnustus täytyy toimittaa kirjallisena. Siitä tulee käydä ilmi, että avopari on lapsen siirtämisaikana nykyhetken asunut vakituisesti yhdessä sekä äidin tulee todistaa, että kukaan muu mies ei tule kyseeseen lapsen isänä. (Gottberg 2007, 138-139.)

Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen johtava lastenvalvoja Esa Huotari kertoo Taloustaitolehdessä (Petäinen 2010/03, 48.) isyyden tunnustuksesta seuraavaa ”Vauvan synnyttyä saamme maistraatista ilmoituksen avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta. Lähetämme äidille kutsun lapsen isyyden selvittämiseen. Avopareilta riittää tieto yhdessä asumisesta ja äidiltä vakuutus siitä, että kukaan muu mies ei voi tulla kyseeseen lapsen isänä. Miehen täytyy myös olla varma isyydestään.”

Isyyden vahvistaminen on aina erittäin tärkeää, sillä jokaisella lapsella on oikeus isäänsä. Sen myötä lapsella on perimisoikeus isäänsä ja perintökaaren mukaisesti isänpuoleiseen sukuun. Aarnion ja Kankaan kirjoittamassa kirjassa Perhevarallisuusouke-

us mainitaan, että noin 900 lasta vuodessa jää oikeudellisesti ilman isää, kun isyyttä ei tunnusteta.

3.3 Otto- eli adoptiolapset

Avoparit eivät voi adoptoida lasta yhdessä, eikä perheen sisäinen adoptio ole heille mahdollinen. Siten avoliitossa elävällä pariskunnalla ei voi olla yhteistä adoptiolasta, vaan lapsi on vain toisen puolison, jonka hän on mahdollisesti edellisessä avioliitossa yhdessä entisen puolisonsa kanssa adoptoinut. 2000-luvun alussa adoptiot lisääntyivät, mutta määrä on sittemmin pysynyt samoissa lukemissa. Keskimäärin vuodessa adoptoidaan noin 500 lasta. Adoptiota on kahdenlaista, vahva ja heikko adoptio. Näitä kahta käsitellään tutkimuksessa myöhemmin perintöverotus-kappaleessa.

Esimerkki 1

Maija on adoptoinut Saaran yhdessä Jaakon kanssa. Maijalle ja Jaakolle tulee avioero. Saara jää asumaan äitinsä Maijan kanssa. Maija aloittaa uuden suhteen Matin (avopuoliso) kanssa. Maija ja Matti elävät avioliiton kaltaisesti ja Saara pitää Mattia isänään. Matti ei kuitenkaan saa adoptoida Saaraa, eikä Saara täten peri Mattia tämän kuoltua, muutoin kuin testamentilla.

3.4 Kasvatilapset

Kasvatilapsisuhde ei ole sama kuin lapseksi ottaminen eli adoptio. Biologiset vanhemmat luovuttavat toistaiseksi tai pysyvästi lapsensa perheen ulkopuolisille kasvatettavaksi. Biologisten vanhempien oikeussuhde lapseen ei muutu, eikä niin ole tarkoituskaan tapahtua. Kasvatilapsen määritelmä löytyy kahdesta lainkohdasta, mutta määritelmä niissä eroaa toisistaan. Perintö- ja lahjaverolaissa kasvatilapsi on sellainen lapsi, "joka ennen ottolapsista annetun lain voimaantulemista ja ennen kuin on täyttänyt kolme vuotta, on joutunut kasvattivanhempiansa hoitoon ja sen jälkeen näiltä saanut saman hoidon kuin oma lapsi" (PerVL 11§). Ottolapsista säädetty laki on tullut voimaan vuonna 1925 (Laki ottolapsista 208/1925). Tällaiset tapaukset ovat

tänä päivänä hyvin harvassa, että kasvattilapsi, joka on syntynyt ennen vuotta 1925, olisi lahjan- tai perinnönsaajana (Gottberg 2007, 262).

Toinen kasvattilapsen määritelmä löytyy tuloverolain (1992/1535) 2. luvun 8. pykälästä. Siinä kasvattilapsi määritellään seuraavasti

Kasvattilapsella tarkoitetaan tässä laissa lasta, jota kasvatetaan muutoin kuin vastikkeesta muun henkilön kuin vanhempiensa, ottovanhempiensa tai jomankumman vanhempansa puolison luona ja jonka elättämisen perusteella kenelläkään muulla ei ole oikeutta tässä laissa säädettyihin lapsesta annettaviin vähennyksiin. Jos lapsi on verovuonna ollut kahden tai useamman henkilön kasvattilapsena, saa vähennykset se kasvattivanhemmista, jonka antama elatuksen aika verovuonna on pisin.

3.5 Lapsen elatus

Lapsen elatuksesta ja holhouksesta säädetään lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983/HTL). Lapsen syntyessä avioparille, katsotaan lapsen vanhemmiksi ja huoltajiksi kumpikin puoliso isyysolettaman johdosta. Avioparilla on tällöin lapsen yhteishuoltajuus. Kun taas lapsen syntyessä avoparille, lapsen huoltajaksi katsotaan pelkästään lapsen äiti. Vanhemmaksikin katsotaan pelkästään lapsen äiti, siihen saakka kunnes isyys on tunnustettu. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisesta (1983/361) 6. pykälässä asia ilmaistaan seuraavanlaisesti ”lapsen vanhemmat, jotka lapsen syntyessä ovat avioliitossa keskenään, ovat kumpikin lapsensa huoltajia. Jos vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään, on äiti lapsensa huoltaja”.

Avoliitossakin vanhemmat kyllä saavat yhteishuoltajuuden niin halutessaan. Ensin pitää vain tunnustaa isyys, jonka jälkeen vanhemmat voivat tehdä yhteishuoltosopimuksen, joka on vahvistettava sosiaalitoimessa.

Lapsen elatuksesta vastaavat lapsen vanhemmat, huolimatta siitä ovatko he avio- tai avoliitossa, tai asuvatko he yhdessä vai eri osoitteissa. Muulla kuin lapsen vanhemmilla ei ole velvollisuutta elättää lasta. Uusioperheissä lapsen elatuksesta vastaa lapsen biologinen vanhempi tai ottovanhempi. Vanhempipuoli ei ole uusioperheessä

elatusvelvollinen puolisonsa lapsista, ellei erillistä sopimusta ole tehty. Gottbergin (2007) mukaan hyvin usein uuteen parisuhteeseen alkavat eivät muista, että lapsen huoltajaa ei voi noin vain vaihtaa.

Vanhemmat voivat tehdä lapsen elatusavusta sopimuksen, jonka kunnan sosiaaliviranomainen vahvistaa. Jos vanhemmat eivät pääse sopimukseen, elatusapu vahvistetaan tuomioistuimen päätöksellä.

4 AVOPUOLISOIDEN OMAISUUS

Tässä kappaleessa käsitellään paljon puhuttua avoliitolakia, avopuolisoiden omaisuuden hankintaa yhteiselon aikana sekä sen jakamista avoliiton päättyessä eroon. Omaisuuden jakoa avoliiton päättyessä toisen puolison kuolemaan, käsitellään Perintöverotuskappaleessa.

4.1 Omaisuuden hankinta avoliitossa

Avopuoliso hankkivat usein yhteistä omaisuutta, kuten kotitaloudessa käytettäviä tavaroita, auton tai asunnon. Asuntoa, autoa tai muuta arvokasta omaisuutta ostettaessa on tärkeää sopia, onko omaisuus hankittu yhteiseksi vai vain toisen avopuolison omaisuudeksi. On hyväksi säilyttää kaiken arvokkaan omaisuuden hankkimisesta tulleet tositteet, joilla voi myöhemmin - mahdollisessa avoerotilanteessa - todistaa omaisuuden omistussuhteet. Matti Norri (2009, 68) toteaa kirjassaan Johdatus siviilioikeuteen yhteisomistuksesta seuraavasti ”kun omistaminen on esineen tarkoituksen mukaista hyödyntämistä, kullakin yhteisomistajalla on oikeus käyttää yhteistä esinettä hyväkseen osuutensa mukaisesti siten, ettei hän loukkaa muiden yhteisomistajien käyttömahdollisuutta.” Tämän mukaan, jos avopuolisot ostavat auton yhteiseksi, ovat molemmat sitä oikeutettuja käyttämään.

Yhteisomistus myös rajoittaa oikeuksia, avopuolisot eivät saa ryhtyä oikeustoimeen tai toimenpiteeseen, joka koskee esinettä kokonaisuudessaan, ilman toisen omistajan (tässä avopuolison) suostumusta (Norri 2009, 68). Avopuolisot, kuten aviopuolisotkaan eivät voi täten oikeustoimen käsitteen puitteissa pantata, vuokrata, perustaa rasi-oikeutta tai myydä yhteisomistuksessa olevaa omaisuutta ilman toisen osapuolen suostumusta. Toinen avopuolisoista ei siis saisi myydä edellisen esimerkin yhteisesti hankittua autoa ilman puolisonsa suostumusta.

Poikkeustilanteita yhteisomistuksen sääntöjen rikkomiseen löytyy, joita ei voi estää toisen yhteisomistajan poissaolo. Esimerkkeinä hän kertoo tienpuoleen rikkoutuneen auton ja myrskyssä rikkoutuneen rakennuksen suojelemiseksi tehdyt sopimukset.

Poikkeustilanteina pidetään tilanteita, joissa esineen säilyttämistä, turvaamista tai sen tavallista käyttämistä ei voi viivyttää. (Norri 2009, 68.)

Avopuolisot eivät – kuten eivät aviopuolisotkaan – vastaa suoraan lain nojalla toistensa veloista. Jos he ottavat luoton yhdessä, kumpikin on vastuussa koko velan maksamisesta, jollei luotonantajan kanssa muuta sovita. (Aarnio & Kangas 2010, 135-137.)

Avoliiton osapuolet voivat keskenään sopia perheen menojen jakamisesta. Samoin he voivat pyrkiä sopimuksin järjestämään myös omaisuuttaan koskevat kysymykset esimerkiksi suhteen mahdollisen päättymisen varalta. He voivat tehdä sopimuksen avoliiton purkautumisen varalta (Aarnio & Kangas 2010, 243). Sopimuksessa voidaan eritellä avoparin omaisuus ja miten se eron sattuessa jaetaan avopuolisoiden kesken.

4.2 Omaisuuden jako avoliiton päättyessä

Satakunnan Kansassa julkaistiin 19. lokakuuta 2009 Juha Karilaisen kirjoittama artikkeli ”Laki tuo pesänjakajan selvittämään avoeroja”. Uudenlaista avoero- tai avoliittolakea on valmisteltu vuodesta 2005 ja tutkimusta tehdessäni on se ollut aika ajoin pinnalla medioissa. Maria Heinola Yle uutisista kirjoitti 12. maaliskuuta 2010 Ylen Internet-sivuilla ”Kiistelty avoliittolain uudistus etenee nyt vauhdilla. Lakiesitys odottaa viimeistelyä oikeusministerin pöydällä ja se esiteltäneen hallitukselle vielä maaliskuun aikana.” Valtioneuvosto piti perjantaina 9. huhtikuuta ylimääräisen istunnon, jossa se hyväksyi esityksen. Eduskunta hyväksyi lain avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 24. marraskuuta 2010. Laki astuu voimaan 1. huhtikuuta 2011.

Lain astuessa voimaan huhtikuussa 2011, se tuo tietynlaista turvaa avopuolisolle eron sattuessa. Karilainen (SK 19.10.2009) mainitsee ”Lain tavoitteena on turvata avopuolison taloudellinen vähimmäissuoja pitkäaikaisen avoliiton päättyessä eron tai avopuolison kuoleman vuoksi.” Lailla edistetään siis oikeudenmukaisuutta nimenomaan suhteen aikana kertyneen varallisuuden jaossa.

Nykyinen käytäntö, ennen lain voimaan astumista, avoeron sattuessa on, että avopuolisot sopivat keskenään omaisuuden ja irtaimiston jaosta, kuitenkin yleensä omistussuhteiden mukaan. Vielä lokakuussa 2009 oltiin sitä mieltä, että ”avopuolisoiden omistussuhteet pysyvät ennallaan” (Karilainen 2009), kun taas puoli vuotta myöhemmin ”koti-irtaimisto, kuten huonekalut katsotaan uudessa avoliittolaissa lähtökohtaisesti yhteisiksi” (Heinola 2010). Karilaisen artikkelissaan käyttämät kuvat kuitenkin viestivät selkeästi, että hän tarkoittaa omistussuhteilla lähinnä suurempaa omaisuutta, kuten asunto-osakkeita, kiinteistöjä ja autoja.

KKO 1992:48. A ja B olivat avoliittonsa aikana hankkineet ajoneuvot yhteiseen lukuun käyttäen kummankin varoja autojen maksamiseen. Tämän vuoksi vahvistettiin, että A ja B omistivat ajoneuvot yhteisesti, vaikka ne oli rekisteröity B:n nimiin.

KKO 1988:85. A:n ja B:n avoliiton aikana oli A:n omistamalle tilalle rakennettu omakotitalo, jossa A ja B sekä heidän lapsensa olivat asuneet. Muutettuaan tilalta B vaati vahvistettavaksi, että hän omisti talon yhteisesti A:n kanssa. Koska B ei ollut näyttänyt, että olisi tarkoitettu A:n ja B:n yhteisesti omistavan talon, B:n vaatimus hylättiin. (Ään.)

Jos puoliso pystyy todisteiden kanssa osoittamaan omaisuuden olevan yhteistä, mutta molemmilla puolisoilla ei ole ollut yhtäläisiä oikeuksia käyttää kyseistä omaisuutta, esimerkkinä asunto, tulee toiselle puolisolle korvata tämän käyttöoikeuden menetys, kuten seuraavista oikeustapauksista käy ilmi.

KKO 2000:114. A ja B omistivat yhdessä asunnon. Välikoron vuoksi B muutti pois ja A jäi asumaan huoneistoon. Kun B ei ollut voinut käyttää asuntoa ja hänelle siten aiheutui haittaa ja vastaavasti A:lle asumisen jatkuessa pitempään taloudellista hyötyä siitä, että A yksin käytti yhteistä omaisuutta, A veloitettiin suorittamaan B:lle korvausta siihen saakka, kunnes asunto oli myyty. (Ään.)

KKO 1992:48. B:n otettua A:n ja B:n yhteisesti omistamat ajoneuvot hallintaansa avoliiton päätyttyä hän oli velvollinen suorittamaan A:lle korvausta ajoneuvojen arvonalennuksesta ja A:n käytön estymisestä.

Lain astuessa voimaan se tuo turvaa varallisuuden jakoon, antamalla avopuolisille oikeuden vaatia omaisuuden erottelua eron tai kuoleman sattuessa (AvoliittoL 4§). Lähtökohtana erottelussa on, että kumpikin puoliso pitää oman omaisuutensa ja yhteinen omaisuus on yhteisomistuksesta purettava, jos toinen puoliso haluaa. Toinen lain tuoma turva pitkäaikaiseen avoliittoon, esimerkiksi tilanteeseen, jossa avovaimo on hoitanut kotitaloutta ja lapsia kun taas avomies on käynyt työssä. Avomiehen varallisuus on näin ollen karttunut ja avovaimon ei niinkään. Avovaimolla on oikeus vaatia hyvitystä perheelle ja yhteiselle kodille antamastaan ”työpanoksesta”. Edellytykset hyvityksen vaatimiseen ovat mainittu laissa avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta (26/2011) 8. pykälässä.

Avopuolisolla on oikeus hyvitykseen, jos hän on yhteistalouden hyväksi antamallaan panoksella auttanut toista avopuolisoa kartuttamaan tai säilyttämään tämän omaisuutta siten, että yhteistalouden purkaminen yksinomaan omistussuhteiden perusteella johtaisi perusteettoman edun saamiseen toisen kustannuksella.

Yhteistalouden hyväksi annetuksi panokseksi katsotaan:

- 1) työ yhteisen talouden tai toisen avopuolison omistaman omaisuuden hyväksi;
- 2) varojen käyttö yhteiseen talouteen;
- 3) varojen sijoitus toisen avopuolison omistamaan omaisuuteen; tai
- 4) muu näihin verrattava toiminta.

Oikeutta hyvitykseen ei ole, jos yhteistalouden hyväksi annetusta panoksesta koitunut perusteeton etu on olosuhteet huomioon ottaen vähäinen.

Laista käyty keskustelu on ollut kovin kriittistä kansan keskuudessa ja lausuntokierroksen myötä sitä on viilattu moneen otteeseen. Toukokuussa 2009 Oikeusministeriön mukaan kaksi kolmesta kirjallisen palautteen antajasta oli sitä mieltä, että lakia ei tarvita. Laki on saanut moitteita muun muassa siitä, että se antaisi liian suuren turvan avopuolisille, jos avoparia verrattaisiin suoraan aviopariin. Myös jättäytyminen lain

soveltamisen ulkopuolelle on lisätty lakiesitykseen, kun Asianajajaliitto moitti sen puuttumista. Kohta päätyikin lakiin ja on seuraavanlainen

Tämän lain säännöksistä voidaan sopimuksella poiketa. Avopuoliso tai kuolleen avopuolison perillinen ei kuitenkaan voi pätevästi luopua oikeudestaan vaatia 4 §:ssä tarkoitettua omaisuuden erottelua tai oikeudestaan hakea 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua pesänjakajan määräämistä.(AvoliittoL 2§.)

Lain ulkopuolelle jättäytymisestä on säädetty, että sen voi tehdä sopimuksella. Sopimusta tai sen muotoa ei kuitenkaan ole mitenkään määritelty laissa, eli sen voi tehdä suullisena tai kirjallisena. Suositeltavaa on kuitenkin tehdä kirjallinen sopimus, jotta on olemassa pätevä todiste sopimuksen olemassaolosta. (Aarnio & Kangas, 2010, 264.)

5 LAHJAVEROTUS

Lahjaverotus-luvussa käydään läpi, miten lahja määritellään ja mitkä lahjat ovat veronalaisia ja mitkä vain velvollisuuteen ja kasvattamiseen pohjautuvia tekoja. Verotusosiossa tarkastellaan esimerkkien kanssa, miten avopuolisoiden verotus eroaa aviopuolisoiden verotuksesta sekä verotus uusioperheen lasten osalta.

5.1 Lahjan määritelmä

Lahja on määritelty eri tavoin lahjaverotusta käsittelevissä kirjoissa. Toisissa perusteellisemmin, kun toisissa taas vain pintapuolisesti. Samoin Pertti Puronen (2008,25-32) kirjassaan Perintö- ja lahjaverotus kuin Tuomo Lindholm (2009) kirjassaan Lahjaverokirja tarkastelee lahjaa kahdesta näkökulmasta: siviilioikeudellisesti sekä vero-oikeudellisesti. Lindholm käsittelee asiaa kirjassaan paljon käytännönläheisemmin ja lyhyemmin kun Puronen taas selvittää juurta jaksan, miten lahja eroaa siviilioikeuden käsitettä verrattaessa vero-oikeuden käsitteeseen.

Lahja määritelmänä on tullut vero-oikeuteen siviilioikeuden kautta. Se on muodostunut oikeuskirjallisuudessa ja käytännössä. Määriteltäessä lahjaa siviilioikeudellisesti, voidaan pääsääntönä pitää neljää tunnusmerkkiä

- Varallisuus siirtyy vastikkeetta toiselle
- Varallisuuden luovutuksen seurauksena antajan varallisuus vähenee ja vastaanottajan lisääntyy.
- Luovutustoimi on vapaaehtoinen.
- Luovutukseen sisältyy lahjoittamistahto (*animus donandi*).

(Puronen 2008, 26.)

Perintö- ja lahjaverolaissa (1940/378) ei tarkasti määritellä käsitettä lahja, sillä on jotain tapauksia, joissa ei käy ilmi neljää siviilioikeudessa ilmenevää tunnusmerkkiä. Tästä esimerkkinä on alihintainen kauppa. Siviilioikeudessa lahjana ei pidettäisi alihintaista kauppaa, kun taas vero-oikeudessa joissain tapauksissa katsotaan, että siitä

on suoritettava lahjaveroa. Verottajan näkökulmasta ostaja on saanut liian suuren alennuksen ja tätä on pidettävä lahjana. Vaikka laissa ei selkeästi tuodakaan esille, miten lahja määritellään, laissa on kohtia, missä tuodaan esiin, mistä saannoista lahjaveroa ei suoriteta. (Puronen 2008, 31.)

5.2 Lahjaveron piiriin kuulumattomat lahjat/verovapaat lahjat

Perintö- ja lahjaverolaissa (1940/378) määritellään minkälaisista lahjoista lahjaveroa ei tarvitse suorittaa. Näitä lahjoja ovat:

- 1) tavanomaisesta koti-irtaimistosta, joka on tarkoitettu lahjansaajan tai hänen perheensä henkilökohtaiseen käyttöön, siltä osin kuin lahjan arvo ei ole 4 000 euroa suurempi;
- 2) siitä, mitä joku on käyttänyt toisen kasvatusta tai koulutusta varten tai toisen elatukseksi taikka muutoin antanut toiselle näihin tarkoituksiin sellaisessa muodossa, että lahjansaajalla ei ole mahdollisuutta käyttää lahjoitettua määrää muihin tarkoituksiin; eikä
- 3) muusta lahjasta, jonka arvo on 4 000 euroa pienempi, kuitenkin niin, että jos lahjansaaja kolmen vuoden kuluessa saa samalta antajalta useita sellaisia lahjoja, näistä on suoritettava veroa, kun niiden yhteinen arvo nousee vähintään mainittuun määrään. (PerVL 19§.)

5.2.1 Koti-irtaimisto

Lahjansaajan tai hänen perheensä henkilökohtaiseen käyttöön lahjoitettu koti-irtaimisto ei kuulu lahjaveron piiriin, siltä osin kun lahjan arvo on alle 4000 euroa. Tavanomaiseksi koti-irtaimistoksi luetaan esimerkiksi huonekalut, kodinkoneet, elektroniikka, taloustavarat sekä vaatteet. Koti-irtaimistoon taasen eivät kuulu korut tai kulkuneuvot. ”Esimerkiksi 4000 euron ”matrikkelimaalaus” ei ole tavanomainen, koska niitä ei ole tavanomaisesti joka kodin seinällä” (Lindholm 2009, 39). Tavanomaisuus ratkaistaan aina tapauskohtaisesti (Lindholm 2009,39; Puronen 2008).

Esimerkki 2

Koti-irtaimistossa kolmen vuoden yhteenlaskusääntö pätee vain yli 4000 euron lahjoituksissa. Täten esimerkiksi vanhemmat voisivat periaatteessa ostaa lapsensa asuntoon kaikki huonekalut, kodinkoneet, elektroniikkalaitteet sekä sisustustarvikkeet, kunhan yksittäisen tavaran arvo olisi alle 4000 euroa. Jos vanhemmat lahjoittaisivat lapselleen sohvar ryhmän jonka arvo olisi 4010 euroa, olisi se kokonaan lahjaveron alaista ja kuuluisi kolmen vuoden yhteenlaskusäännön piiriin. Tärkeä huomio uusioperheiden kannalta tulee tehdä lahjaveron muodostumisessa, omat lapset kuuluvat veroluokkaan I, kun taas avopuolison lapset luokkaan II (verotaulukko tutkimuksen sivulla 27).

5.2.2 Elatus-, kasvatus-, ja koulutuslahjat

Yksi kohta lahjan määritelmistä oli luovutustoimen vapaaehtoisuus. Koska lapsen elatus ja kasvatus ei ole lapsen vanhemmille vapaaehtoista, ei se voi myöskään olla lahjaveron alaista. Avioliittolaisissa ja laissa lapsen elatuksesta määritellään vanhempien elatusvelvollisuus/vastuu, jota käsiteltiin jo aiemmin kappaleessa Lasten elatus. Vastuun/velvollisuuden täyttämistä ei voida pitää lahjana. Sääntönä verovapauteen pidetään sitä, että lahja määrätään suoraan tiettyyn elatukselliseen/kasvatukselliseen/koulutukselliseen kohteeseen. Jos vanhempi haluaa maksaa lapsensa koulutuksesta, tulee hänen maksaa koulutuksesta aiheutunut lasku suoraan koululaitokseen, sillä muutoin lapsi voisi käyttää rahat muuhunkin kuin koulutukseen ja rahaa olisi täten pidettävä veronalaisena lahjana. Lahjansaajalla ei tule olla mahdollisuutta käyttää saamiaan varoja muuhun kuin elatukseensa, kasvatukseensa tai koulutukseensa. Vanhemman halutessa auttaa lastaan elämisen ja koulutuksen kustannuksissa, kannattaa hänen maksaa esimerkiksi lukuvuosimaksut, koulukirjat, tai lapsen vuokra suoraan kolmannelle osapuolelle, ettei lapsi voi käyttää näihin tarkoitettua rahaa muihin hankintoihin. Näin vältetään mielestäni parhaiten mahdolliset väärinkäsitykset ja mahdolliset jälkepäin tapahtuvat veroviranomaistiedustelut, jälkiverotus ja sanktiot. (Sorvanto 09/2008, 58.)

Esimerkki 3

Alaikäinen lapsi lähtee kouluun Kiinaan. Lukukausimaksu on 5000 euroa. Äiti maksaa lukukausimaksun suoraan kiinalaisen koulun tilille. Lahjasta ei mene lahjaveroa, eikä sitä lasketa yhteen äidin kolmen vuoden aikana lapselleen lahjoittamiin lahjoihin. Lapsen koulunkäynnin maksaminen kuuluu äidin elatusvelvollisuuteen, joten se on verovapaata.

Koska verovapaus johtuu elatusvelvollisuudesta, voidaan ymmärtää, että jos laskun maksaisi lapsen isäpuoli, olisi se lahjaveronalaista, sillä äidin uusi puoliso – tässä isäpuoli- ei ole velvollinen elättämään lasta.

Jos taas äiti olisi siirtänyt rahat lapsen tilille maksua varten, ja he olisivat laattineet siitä lahjakirjan, jossa olisi lausuma, että lahjoitetut varat tulee käyttää lukuvuosimaksun kattamiseen, ei lahja olisi verovapaa ja joutuisi lapsi suorittamaan siitä lahjaveroa 170 euroa. Lisäksi se laskettaisiin yhteen lapsen kolmen vuoden aikana äidiltään saamiin mahdollisiin muihin lahjoihin.

Avio- tai avoerotapauksissa entiseltä puolisolta saatu elatusapu ei ole lahjaveronalaista, sillä elatusavun maksaminen on vanhemman velvollisuus, eikä siten sisällä lahjoittamistahtoa (1975/704). Jos entinen puoliso ei ole kykeneväinen maksamaan elatusapua, vaan sen maksaa kunta, ei tällainen elatusapu ole lahjaveronalaista, sillä vanhempi on oikeutettu elatusapuun. Myöskään vanhempien saamat lapsilisät eivät ole veronalaista, sillä ne on tarkoitettu lapsen elatuksesta ja kasvatuksesta koituvien kulujen kattamiseen.

5.2.3 Muut alle 4000 euron lahjat

Alle 4000 euron lahjoitukset ovat verottomia, kuitenkin siten, että kolmen vuoden aikana lahjoitetut lahjat/rahavarat lasketaan yhteen, ja yli 4000 euron osuudesta joutuu maksamaan lahjaveroa. Lahjaverotus on siten lahjanantaja-lahjansaaja-kohtaista, eli esimerkiksi lapsi saa ottaa vastaan lahjoja verovapaasti usealta eri henkilöltä. Jo-

kainen henkilö/sukulainen saa kolmen vuoden aikana lahjoittaa 3999 euroa lapselle, eikä lapsi joudu maksamaan lahjaveroa. (Puronen 2008, 324-325.)

Esimerkki 4

Voisinko maksaa lapsen lahjaveron?

Olen lahjoittanut lapselleni 30 000 euroa. Hän joutuu maksamaan lahjasta 3090 euroa lahjaveroa. Voisinko minä maksaa myös nuo lahjaverot ilman lahjaveroseuraamuksia?

Vastaus: Ette voi. Jos maksatte varsinaisen lahjan lisäksi myös lahjansaajan suoritettavaksi määrätyn lahjaveron, luetaan myös lahjansaajan puolesta maksettu lahjaveron veronalaisen lahjan määrään. Koska verotettavan lahjan arvo vahvistetaan täysin sadoin euroin ottamatta ylimeneviä euroja huomioon, olisi verotettavan lahjan määrä tässä tapauksessa yhteensä 33 000 euroa. Lahjaveron määrä olisi tällöin 3480 euroa. (Salmikivi, 07/2008, 57.)

5.3 Lahjaveroluokat ja lahjaverosteikko

Lahjaveroluokkia on kaksi, I-veroluokka ja II-veroluokka. Luokat ovat määritellyt perintö- ja lahjaverolaissa.

I. perinnönjättäjän aviopuoliso, suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa oleva perillinen, aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen sekä perinnönjättäjän kihlakumppani tai avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta annetussa laissa (26/2011) tarkoitettu avopuoliso saamansa perintökaaren 8 luvun 2 §:ssä tarkoitetun avustuksen määrään asti; sekä II. muut sukulaiset ja vieraat. (PerVL 11§.)

Lahjaveroa maksetaan I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000–17 000	100	7
17 000–50 000	1 010	10
50 000–	4 310	13

Lahjaveroa maksetaan II veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000–17 000	100	20
17 000–50 000	2 700	26
50 000–	11 280	32

Taulukko 2. Lahjaveroasteikko (PerVL3:19a§.)

Esimerkki 5

Mikko lahjoittaa avopuolisolleen Maijalle 5000 euroa. Heillä ei ole yhteistä lasta. Avopuolisona Maija kuuluu II-veroluokkaan. Maija maksaa lahjaveroa saamastaan 5000 euron lahjasta seuraavasti:

4000	100 euroa alarajan kohdalla
$(5000-4000) \times 20\%$	200 euroa ylimenevältä osalta

Maija maksaa lahjaveroa yhteensä 300 euroa. Jos Mikko ja Maija olisivat naimisissa tai heillä olisi yhteinen lapsi, lahjaveroa pitäisi maksaa vain 170 euroa.

Esimerkki 6

Mikko lahjoitti omaisuutta hänen ja Maijan yhteiselle, avoliitossa syntyneelle lapselle Pekalle 1500 euroa rahavaroja lapsen säästötilille vuonna 2009 sekä 3000 euron arvoisen auton vuonna 2010.

Vaikka lahjoitukset ovat yksinään molemmat alle 4000 euroa, joutuu lapsi silti maksamaan lahjaveroa, kolmen vuoden yhteenlaskusäännön astuessa voimaan.

Veroa suoritetaan siten $1500+3000=4500$ eurosta. Mikon rintaperillisenä lapsi kuuluu I-veroluokkaan ja maksaa lahjaveroa saamistaan lahjoista seuraavasti:

4000	100 euroa alarajan kohdalla
$(4500-4000) \times 7\%$	35 euroa ylimenevältä osalta

Yhteensä 135 euroa. Sama summa lahjaveroa tulisi maksettavaksi, jos Pekka olisi Mikon otto- eli adoptiolapsi. Pekan ollessa Maijan lapsi ja Mikon vain isäpuoli, kuuluisi Pekka-lapsi II-veroluokkaan ja maksaisi lahjaveroa 200 euroa.

Esimerkki 7

Mikko lahjoittaa hänen ja Maijan yhteiselle, avoliitossa syntyneelle pojalle Pekalle 60.000 euron arvoisen asunnon. Pekan ollessa yhteinen lapsi kuuluu hän lahjaveroasteikolla I-veroluokkaan. Veroa hän maksaa lahjaksi saamaansa asunnosta seuraavasti:

50.000	4310 euroa alarajan kohdalla
$(60.000-50.000) \times 13\%$	1300 euroa ylimenevältä osalta

Yhteensä 5.610 euroa.

Jos Mikko taas olisi lahjoittanut asunnon Maijan lapselle Villelle, jota Mikko huoltaisi ja kasvattaisi kuin omaa lastaan, olisi suoritettavan veron määrä huomattavasti suurempi. Koska Ville ei ole Mikon oma lapsi, kuuluu hän

lahjaverosteikolla veroluokkaan II. Veroa hän maksaisi saamastaan asunnosta seuraavasti:

50.000	11.280 euroa alarajan kohdalla
(60.000-50.000)x 32%	3.200 euroa ylimenevältä osalta

Yhteensä 14.480 euroa. II-veroluokkaan kuuluvan Villen suoritettavaksi tulevan veron määrä on miltei kolminkertainen I-veroluokkaan kuuluvaan Pekkaan verrattaessa, joka maksoi saamastaan asunnosta vain 5610 euroa.

Esimerkki 8

Aviopuolisoilla Mikolla ja Maijalla on yhteinen lapsi Pekka. Mikko ja Maija eroavat ja Maija muuttaa Pekan kanssa Maijan uuden avopuolison, Villen luo. Mikko maksaa Pekan 1000 euron arvoiset lasketteluvarusteet sekä lahjoittaa Pekan säästötilille 3500 euroa. Miten verotus tapahtuu?

Avioliiton myötä tulevan isyysolettaman myötä Mikkoa pidetään Pekan biologisena isänä ja huoltajana. Mikon ja Maijan avioero ei vaikuta Mikon elatusvelvollisuuteen Pekkaa kohtaan. Täten 1000 euron lasketteluvarusteet luetaan elatus-, kasvatus- ja koulutuslahjojen piiriin ja ovat verovapaa lahja. Säästötilille lahjoitettu varallisuus on alle 4000 euroa ja on siten myös verovapaata. Jos veronalaista lahjaa olisi kuitenkin syntynyt, verotettaisiin Pekkaa I-veroluokan mukaan.

Jos Mikko ja Maija olisivat olleet keskenään avoliitossa, tulisi isyyden olla vahvistettu ja Mikko lisätty Maijan lisäksi Pekan huoltajaksi, jotta lasketteluvarusteet voisi lukea elatus-, kasvatus- ja koulutuslahjoihin.

Jos lasketteluvarusteet ja rahavarat säästötilille olisi lahjoittanut Maijan uusi avopuoliso Ville, eivät lasketteluvarusteet olisi verovapaata. Villellä ei ole elatusvelvollisuutta Pekkaa kohtaan, sillä tämä ei ole Pekan huoltaja. Lahjat tulisi laskea yhteen, kolmen vuoden laskusäännön mukaan ja veroa Pekka maksaisi niistä II-veroluokan mukaan seuraavasti

$$1000+3500= 4500$$

4000

$$(4500-4000) \times 20\%$$

Yhteensä 200 euroa.

100 euroa alarajan kohdalla

100 euroa ylimenevältä osalta

6 PERINTÖVEROTUS

Alla oleva taulukko kuvaa Suomessa vuosina 2000-2009 kuolleiden ihmisten määrää. Vuosittain kuolee lähes 50.000 henkilöä ja siksi on erittäin tärkeää huomioida jo ajoissa tuleva perinnönjako ja siitä mahdollisesti seuraava perintöverotus, vaikka se kaukaiselta tuntuisikin. Eritoten uusioperheissä perintöverosuunnittelu on tärkeää ja sitä tässä kappaleessa käsitellään.

Kuolleet iän ja sukupuolen mukaan 2000 - 2009			
	Ikäluokat yhteensä		
	Sukupuolet yhteensä	Miehet	Naiset
2000	49 339	24 053	25 286
2001	48 550	23 783	24 767
2002	49 418	23 992	25 426
2003	48 996	23 922	25 074
2004	47 600	23 802	23 798
2005	47 928	24 057	23 871
2006	48 065	24 315	23 750
2007	49 077	24 809	24 268
2008	49 094	24 457	24 637
2009	49 883	25 150	24 733

Taulukko 2. Kuolleet iän ja sukupuolen mukaan 2000-2009. (Tilastokeskus.)

6.1 Perintöveroluokat ja veroasteikko

Kuten lahjaverotuksessa on perintöverotuksessakin kaksi veroluokkaa. Luokat perintöverotuksessa jakautuvat täysin samanlaisesti kuin lahjaverotuksessa. I-veroluokka on tarkoitettu lähisukulaisille; ylenevässä ja alenevassa polvessa, aviopuolisolle, sekä laissa avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta mainitun kaltaisille avopuolisolle. II-veroluokka taas on tarkoitettu kaikille muille, omaa sitten sukulaisuussuhteen tai ei. Luokka on myös avopuolisolle, jotka eivät täytä ”avoliittolaissa” mainittuja kriteerejä.

Perintöveroa maksetaan I veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	7
40 000–60 000	1 500	10
60 000–	3 500	13

Perintöveroa maksetaan II veroluokassa seuraavan asteikon mukaan:

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000–40 000	100	20
40 000–60 000	4 100	26
60 000–	9 300	32

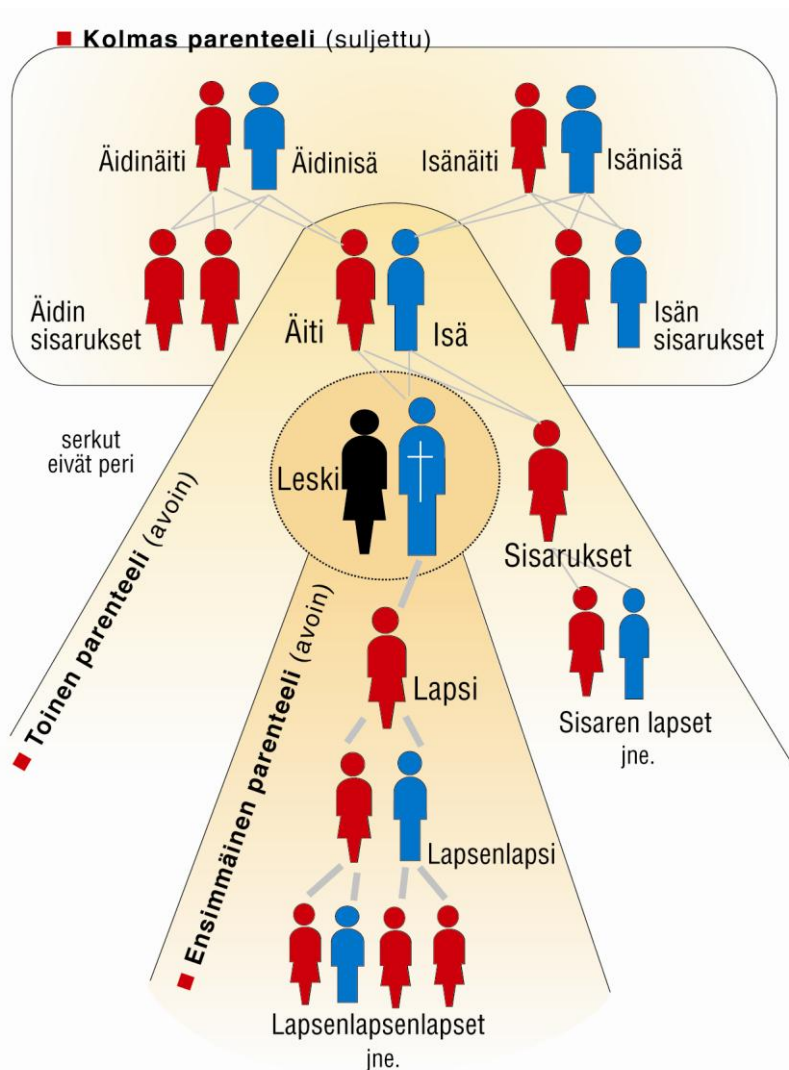
Taulukko 3. Perintöveroasteikko II (PerVL 14§.)

6.2 Perimysjärjestys

”Periä voi vain se, joka elää perittävän kuolinhetkellä; kuitenkin periköön sitä ennen siitetty lapsi, jos tämä sittemmin syntyy elävänä” (PK 1).

Lakimääräinen perimysjärjestys perustuu perintökaaressa määriteltyihin sukulaissuhteisiin. Jos perinnönjättäjällä ei ole kuolinhetkellä lapsia, rintaperillisiä, lähin perijä, kun kyseessä on avioliitto, on aviopuoliso. Avoliittotilanteessa lähimmät perilliset ovat perinnönjättäjän vanhemmat, jos rintaperillisiä ei ole. Jos perinnönjättäjällä ei ole yhtään elossa olevaa sukulaista, eikä hän ole tehnyt testamenttia, menee omaisuus valtiolle. (PK2:1-5§; Puronen 2008,16-19.)

Kuva 1. Perimysjärjestys

(<http://www.sijoittajapalvelin.net/pdf/Perintooikeutta2009.pdf>)

Edellisessä Heini Vesalan (2009,3) artikkelista löytyvässä kuvassa on selkeästi esitetty perimysjärjestys. Perilliset on jaettu kolmeen ryhmään, joita kutsutaan parenteeteiksi. Parenteeteihin on sijoitettu verisukulaiset, poikkeuksena leski sekä ottolapsi. Leski poikkeuksena tarkoittaa, että jos ensimmäisessä parenteelistä ei löydy henkilöitä ja perinnönjättäjä on kuollessaan ollut naimisissa, kuuluu perintö leskelle. Perijää etsitään aina ensin ensimmäisestä parenteelistä. Jos ensimmäiseen parenteeliin kuuluvia henkilöitä ei ole siunaantunut tai heitä ei ole elossa, siirrytään perijää etsimään toisesta ja viimeiseksi kolmannesta parenteelistä.

Ensimmäiseen parenteeliin kuuluvat perinnönjättäjän rintaperilliset, eli biologiset ja otto- eli adoptiolapset. On tärkeää huomata, että perinnönjättäjän puolison lapset eli rintaperillisten sisarpuolet eivät kuulu rintaperillisiin. Ensimmäisessä parenteelissa on perillisillä rajaton sijaantulo-oikeus. Rajattomalla sijaantulo-oikeudella tarkoitetaan sitä, että kun perinnönjättäjän rintaperillinen on kuollut, saa rintaperilliselle kuuluvan osuuden aina niin kauas alenevassa polvessa oleva jälkeläinen, kuin on tarpeen. Tämän takia ensimmäistä kutsutaan avoimeksi parenteeliksi.

Esimerkki 9

Matti asuu yhdessä avopuolisonsa Maijan kanssa. Matilla on kaksi omaa lasta, adoptoitu Veera sekä Matin biologinen lapsi Ville. Villelle on itselleenkin jo siunaantunut kaksi omaa lasta. Ville kuolee viikkoa ennen Mattia. Miten Matin varallisuus Matin kuollessa jakaantuu perillisille?

Perillisiä ovat tässä tilanteessa Veera sekä Villen kaksi lasta. Veera saa perinnöstä $\frac{2}{4}$, ja Villen lapset sijaantulo-oikeudella saavat Villelle kuuluneen osuuden puoliksi, kumpikin $\frac{1}{4}$.

Toiseen parenteeliin kuuluvat perinnönjättäjän vanhemmat ja sisarukset. Jos ensimmäisen parenteeliin kuuluvia henkilöitä tai leskeä ei ole, kuuluu perintö vanhemmille. Jomman kumman vanhemmista ollessa kuollut, tulee hänen sijalleen perinnönjättäjän sisarukset ja samoin kuin ensimmäisessä parenteelissa, rajattomalla sijaantulo-oikeudella heidän jälkeläisensä. Toinen parenteeli on siten samalla tavoin avoin kuin ensimmäinenkin.

Kolmanteen parenteeliin kuuluvat perinnönjättäjän isovanhemmat ja vanhempien sisaret, joihin perimysoikeus päättyy. Enojen, setien ja tätien lapset, serkut, eivät voi enää periä perinnönjättäjää, muutoin kuin mahdollisen testamentin mukaan. Siksi tätä parenteelia kutsutaan suljetuksi parenteeliksi, kun taas ensimmäinen ja toinen ovat edellä mainitusti avoimia parenteeleja rajattomine sijaantulo-oikeuksineen. (PK 2; Puronen 2008, 16-19; Vesala 2009, 1-3.)

6.2.1 Avopuolison perimisoikeus

Perintökaaren (1965/40) 3. luvussa säädetään puolison perintöoikeudesta ja oikeudesta hallita jäämistöä. ”Jos perittävä oli naimisissa eikä häneltä ole jäänyt rintaperillistä, menee jäämistö eloonjääneelle puolisolle.” Edellisestä käy ilmi, että säännös koskee vain aviopuolisoita. Avioleski saa näin perintökaaren mukaan perintöoikeuden vainajan omaisuuteen ennen toiseen parenteeliin luettavia vainajan vanhempia ja sisarusia ja täten koko kuolleen puolison omaisuus siirtyy lesken omaisuudeksi.

Kuten Perimysjärjestys-kappaleessa kävi ilmi, avopuolisot eivät saa perintöoikeutta toistensa omaisuuteen. Tämä pätee jopa lapsettomassa avoliitossa. Avoliitossa, puolison kuoltua, vainajan perii mahdolliset rintaperilliset. Lapsettomassa avoliitossa siirytään perijöitä etsimään toisesta parenteelista. Avopuolisot ovat mukana kuolinpesässä vain, jos vainaja on laatinut testamentin eloon jääneen puolison hyväksi. (Gottberg 2007, 103.)

Jos vainajalla, joka oli naimisissa kuollessaan, on rintaperillisiä, avioleskelle ei synny perintöoikeutta, mutta hänen asemaansa on turvattu perintökaarella 3:1a jakamattomuussuojalla. Kuolinpesä jää kokonaisuudessaan lesken hallintaan. Halutessaan rintaperilliset tai mahdollinen testamentinsaaja voi vaatia pesän jakoa. Tällaisen vaateen tullessa kyseeseen, on leskeä suojattu vähimmäissuojalla (PK 3:1a2), jonka mukaan leski saa pitää avioparin yhteisenä kotina käyttämän asunnon ja sen irtaimiston jakamattomana hallussaan, ellei lesken omaan varallisuuteen kuulu sopivaksi katsottavaa asuntoa. Nämä jakamattomuussuojasäännökset eivät koske avopuolisoita (PK 3; Gottberg 2007, 103).

Poikkeuksena ovat kuitenkin kihlautuneet avoparit. Jos avopari on mennyt kihloihin, ennen toisen puolison kuolemaa, on kihlakumppani tietyin edellytyksin oikeutettu saamaan kuolinpesästä joko rahallista tai muunlaista avustusta ennen perinnönjakoa. (PK 8:2§.) Avustus on tarkoitettu aviolesken toimeentuloa varten. Kun avioleski hakee avustusta kuolinpesästä, on kihlauksen oltava avioliittolaissa mainitun kihlauksen mukainen. Siinä kihlaus määritellään seuraavasti ”Nainen ja mies, jotka ovat sopi-

neet menevänsä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet”(AL 1:1§). Määritelmä on hyvin häilyvä ja kihlakumppanin tuleekin pystyä todistamaan kihlaus tavalla tai toisella. Se, kuka kihlausta moittii, vastaa moitteestaan ja hänellä tulee olla näyttöä. ”Avustuksen perusteen ja oikeutuksen arvioi ensimmäisenä asteena pesänjakaja”. (Gottberg 2007, 105.) Myös avoparit, joihin sovelletaan lakia yhteistalouden purkamisesta 1.4.2011 jälkeen, ovat oikeutettuja avustukseen pesästä. (PK 8:2§).

Koska avopuolisoilla ei ole oikeutta toistensa omaisuuteen, kuolintapauksessa he eivät myöskään peri toisiaan, esimerkkinä asunto, jossa avopari asuu. Asunnon ollessa pelkästään kuolleen puolison nimissä, ei avoleskellä ole siihen perimis- eikä edes asumisoikeutta, kuten avioleskellä olisi. Asunnon perivät kuolleen mahdolliset lapset, vanhemmat tai sisarukset. Jos taas asunto on ostettu ja maksettu yhdessä, ja se pystytään todeksi osoittamaan tiliotteilla tai muilla dokumenteilla, menee tällöin vain puolet asunnosta eli kuolleen puolison osuus, perillisille. Tämän kaltaisessa tapauksessa perilliset ja avoleski voivat sopia asunnon jatkokäytöstä ja omistuksesta. Perilliset voivat myydä osuutensa avoleskelle, avoleski voi myydä osuutensa perillisille tai miten he asian parhaaksi näkevät. (Norri 2005, 50.)

Kaikki nämä asuntosotkut voi kuitenkin välttää tekemällä testamentin. Avopuolisot voivat testamentata omaisuutensa tai osan siitä toisilleen, jolloin avolesken asema on turvatumpi puolison kuollessa.

Yleisesti katsottuna avopuoliso kuuluu veroluokkaan II, kun taas aviopuoliso kuuluu I veroluokkaan. Poikkeustapauksia avopuolison kohdalla kuitenkin löytyy. Jos testamentti on laadittu ja avoleskelle syntyy perintöä, verotetaan sitä joko veroluokan I tai II mukaan, riippuen onko avopari elänyt avioliitonomaisesti. Perintö- ja lahjaveroissa (PerVL 11:3) poikkeuksesta mainitaan seuraavaa:

Jos perinnönjättäjään ja hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa eläneeseen henkilöön sovelletaan kuolinvuodelta toimitettavassa tuloverotuksessa tuloverolain (1535/92) 7 §:n 3 momentin puolisoita koskevia säännöksiä, luetaan perinnönjättäjän kanssa elänyt henkilö I veroluokkaan.(8.12.1995/1392).

Perintöveroa toimittaessa voi astua voimaan tutkimuksessa aiemmin mainittu avioliiton kaltainen avoliitto. Jos avopari on elänyt avioliiton kaltaisissa olosuhteissa ja avoparilla on yhteisiä lapsia, tai he ovat ennen olleet avioliitossa, perintövero toimitetaan veroluokan I mukaan.

Veroero luokan I ja II välillä on melko suuri. Vielä suuremmaksi eroa tekee mahdollinen puoliso vähennys. Avioliitossa eläneet, leskeksi jäävät saavat 60.000 euron puoliso vähennyksen. Tällöin lesken saamasta perinnöstä verovapaata on 60.000 euroa sekä 19.999,99 euroa, joka on jo muutoinkin perintöveron alaraja. Yhteensä avioleski saa siis 79.999,99 euroa verovapaata perintöä.

Avolesken osa ei ole yhtä hyvä, jos hän ei ole elänyt puolisonsa kanssa avioliitonomaisesti. Avioliitonomaisissa oloissa elänyt avoleski saa tehdä puoliso vähennyksen saamastaan perinnöstä ja kuuluu I-veroluokkaan, kun muut avolesket taas eivät saa vähennystä ja kuuluvat II-veroluokkaan. Tämä tarkoittaa, että ilman avioliitonomaisuutta elänyt avoleski saa perintöä verotta vain 19.999,99 euroa, kun taas avioliitonomaisesti elänyt avoleski saman kuin avioleski, 79.999,99 euroa. Seuraava esimerkki selventää huomattavaa perintöveron eroa tapausten välillä.

Esimerkki 10 a

Maija ja Matti ovat eläneet ennen avioliitossa ilman yhteisiä lapsia. Heille on tullut avioero vuonna 2002, mutta he ovat palanneet takaisin yhteen vuonna 2005 ja eläneet avoliitossa. Täten heidän elonsa on avioliitonomaista. He ovat testamentanneet omaisuutensa toisilleen ja muita perillisiä ei ole. Matti kuolee vuonna 2010. Hänen jälkeensä jäävä omaisuus on 100.000 euroa.

Maija on oikeutettu 60.000 euron puoliso vähennykseen kriteerien täytyessä. Perintöveroa Maija maksaa avioliitonomaisen elämisen ansiosta I-veroluokan mukaan $100.000 - 60.000 = 40.000$ eurosta seuraavasti

40.000	100 euroa alarajan kohdalla
$(40.000 - 20.000) \times 7\%$	1400 euroa ylimenevältä osalta

Yhteensä 1500 euroa.

Esimerkki 10 b

Jos pariskunta ei olisi koskaan ollut avioliitossa ja yhteisiä lapsia ei ole siunaantunut, Maija ei ole oikeutettu puoliso vähennykseen, sillä avioliitonomaisuuskriteeri ei täyty ja hän maksaa perintöveroa II-veroluokan mukaan seuraavasti

100.000	9300 euroa alarajan kohdalla
$(100.000 - 60.000) \times 32\%$	12800 euroa ylimenevältä osalta

Yhteensä 22100 euroa.

Avioliitonomaisesti elänyt avopuoliso maksaa perintöveroa 20.600 euroa vähemmän, mikä on miltei viisitoista kertaa vähemmän.

6.2.2 Lasten perimysoikeus

”Lähinnä saavat perinnön rintaperilliset. Kukin lapsista saa yhtä suuren osan perinnöstä. Milloin lapsi on kuollut, tulevat lapsen jälkeläiset hänen sijaansa ja joka haara saa yhtä suuren osan.” (PK 2:1§.)

Avoparin ollessa perheen vanhemmat, voi heillä jo edellä mainitusti olla joko yhteisiä tai vain omia lapsia. Kuolintapauksen sattuessa on muistettava, että lapset perivät vain biologiset vanhempansa, ei niin kutsuttuja isä- tai äitipuolia. Testamentin laatiminen mahdollistaa myös isä- ja äitipuolen perimisen.

Avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi saa automaattisesti perintöoikeuden äitiinsä ja tämän puolen sukulaisiin. Isään lapsen perintöoikeus astuu voimaan vasta, kun lapsen isä on virallisesti tunnustanut isyytensä tai isyys on vahvistettu. Kuten aiemmin tutkimuksessa kävi ilmi, isyyslaki on tullut voimaan 1.10.1976. Vanhan lain piiriin kuuluvat tunnustamattomat lapset saivat ”jatkoaikaa” isyyden vahvistuksen hakemiseen 1.10.1981 saakka. Jos isyyttä ei tuohon mennessä kukaan tunnustanut, on lapsi

menettänyt lopullisesti perintöoikeuden isään ja isänpuoleisiin sukulaisiin. (Norri, M. 2005, s.68.)

Adoptiolapset, jotka on adoptoitu 1.1.1980 tai sen jälkeen (vahva adoptio) ovat samanlaisessa asemassa perillisinä kuin biologiset lapset. Nykyisen ottolapsilain mukaan adoptiolasten perintöoikeus adoptiovanhempiinsa nähden ja päinvastoin on aivan samanlainen kuin biologisilla lapsillakin Ennen 1.1.1980 adoptoidut lapset (heikko adoptio) voivat saada saman aseman, jos ”heidän ottolapsisuhteeseen on määrätty sovellettavaksi lapseksiottamisesta annetun lain säännöksiä.” (Aarnio & Kangas 2010, 290, 295-296; Norri 2005,68).

Eli ennen 1980-lukua olevat ottolapset perivät biologiset ja ottovanhempansa, ellei heikkoa adoptiota ole vahvistettu ja 1980-luvun jälkeen olevat ottolapset perivät ottovanhempansa. Jos 1980 vuoden jälkeen lapsi kuitenkin perii biologisilta vanhemmiltaan testamentilla omaisuutta, kuuluu sitä verottaa veroluokan I mukaan. (Puronen 2008, 226.)

On ilmiselvää, että perintöoikeuden omaavia kasvattilapsia koskevat perintöverotustapaukset vähenevät vuosi vuodelta ja pian niitä ei tule enää ollenkaan, sillä kasvattilapsen määritelmän omaava henkilö täyttää vuonna 2011 86 vuotta. Koska adoptiota ei synny kasvattilapseksi ottamisessa, kasvattilapsi perii biologiset sukulaisensa. Jos kasvattivanhemmat kuitenkin kiintyvät kasvattiinsa tai syystä tai toisesta haluavat jättää tälle perintöä, pitää heidän tehdä testamentti. Tällaisen testamentatun omaisuuden osalta kasvattilasta verotetaan kuitenkin II veroluokan mukaan. Myös lahjaverotus toimitetaan luokan II mukaan.

PerVL:ssa on maininta alaikäisyysvähennyksestä, joka helpottaa alaikäisen perintöveron maksua huomattavasti. Vähennykseen ovat oikeutettuja rintaperilliset, jotka vanhemman kuollessa ovat olleet alle 18-vuotiaita.

”[...] sellainen perinnönjättäjän suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen, jolla perinnönjättäjän kuolinhetkellä lähinnä oli oikeus periä perinnönjättäjä ja joka tuolloin ei ollut täyttänyt 18 vuotta [...]”. (PerVL12§.) Tämä oikeus koskee myös ottolasta. Jos lapsi saa perinnön isovanhemmiltaan, lapsen vanhemman siitä luopuessa, ei hän ole oikeutettu alaikäisyysvähennykseen. Kun taas vanhempi on kuollut ja lapsi

on sijaantuloperillinen isovanhempansa perintöön, on hän oikeutettu alaikäisyysvähennykseen. (Puronen 2008, 230.)

Vähennys on uudistetun perintö- ja lahjaverolain mukaan 40.000 euroa. Vielä vuonna 2007 vähennys oli vain vaivaiset 3400 euroa, jolloin perintövero laskettiin 23.400 eurosta. Uudistetun lain mukaan, joka tuli voimaan 1.1.2008, alaikäinen lapsi suorittaa perintöveroa vasta 60.000 euron arvoisesta perinnöstä. (PerVL 2:12§.) Uudistus on hyväksi, sillä alaikäisellä tuskin on karttunut vielä sellaista varallisuutta, että hänellä olisi varaa maksaa suuria perintöveroja.

Avopuolisoiden täytyy tehdä keskenään testamentti periäkseen toisensa. Testamenttia tehdessä pitää kuitenkin muistaa, että jos pariskunnalla on lapsia, ovat nämä rintaperilliset sekä ottolapset ensisijaisia perillisiä lakimääräisen perimysjärjestyksen mukaan, joka määrittellään perintökaassa. (PK2:1§.)

Rintaperilliset sekä ottolapset ovat oikeutettu lakiosaan perittävän jäämistöstä eli kaikesta vainajan omaisuudesta, tilanteessa, jossa jäämistö on testamentilla määrätty menemään muulle henkilölle, tässä avopuolisolle (PK7:1§).

Esimerkki 11

Onko sisarpuolella lakiosaoikeus perintöön?

Äitini kotona ollut kasvattilapsi on testamentannut minulle varallisuutta. Hänellä itsellään ei ole puolisoa eikä lapsia. Hänen ainoa elossa oleva sukulaisensa on sisarpuoli. Mikä on sisarpuolen mahdollinen lakiosa, jos hän kuolee myöhemmin kuin testamentintekijä?

Vastaus: Lakiosaoikeus on ainoastaan rintaperillisellä, ottolapsella ja tämän jälkeläisellä perittävän jälkeen. Sisarpuolella ei ole lakiosaoikeutta perintöön. Testamentintekijällä on siis tässä tapauksessa ollut mahdollisuus testamentata omaisuutensa haluamallaan tavalla, ilman että kenenkään lakiosaa loukataan. (Huolman-Lakari 09/2009,81.)

Lakiosan määrä on puolet rintaperilliselle tai ottolapselle perintökaaren mukaan määräytyvästä perintöosan arvosta. Avoparilla ollessa kaksi yhteistä lasta, tulisi kummankin lapsen periä jäämistöstä puolet. Omaisuuden ollessa testamentattu eloonjääneelle puolisolle, tulisi lasten vaatia lakiosaansa, joka tässä tapauksessa olisi kum-

mallekin lapselle omansa $\frac{1}{4}$ jäämistöstä ja avopuoliso saisi jäämistöstä jäävän $\frac{2}{4}$. (PK 2:1§, PK 7:1§.)

Lakiosan kumoaviakin seikkoja perintökaaresta löytyy. Rintaperillinen sekä ottolapsi ei ole oikeutettu lakiosaan, jos hänellä ei ole lakimääräistä oikeutta perittävän jäämistön. Seikat liittyvät perillisen mahdollisesti vilpillisiin tai rikollisiin toimiin perittävää kohtaan. Jos perittävä on tahallisesti pantannut tietoa olemassa olevasta testamentista tai jopa piilotellut sitä, ei hän ole oikeutettu lakiosaan. (PK 15:2§.) Rikollisia toimia perintökaassa kuvaillaan seuraavasti:

Älköön kukaan saako perintöä tai testamenttia sen jälkeen, jonka kuoleman hän on tahallisesti aiheuttanut rikollisella teolla.

Jos 1 momentissa tarkoitettu rikos on kohdistunut perittävän perilliseen tai testamentin saajaan, ei rikoksentekijällä ole parempaa oikeutta kuin hänellä olisi ollut surmatun eläessä. (PK 15:1§.)

6.3 Testamentti

Kuten tutkimuksessa jo aiemmin on käynyt ilmi, testamentti on tärkeä työkalu uusioperheen perinnönjaon ja perintöveron suunnittelussa. Avopuolisot eivät peri toisistaan, lapset eivät uusioperheessä peri isä- ja äitipuoliaan ja toisinpäin sekä kasvattilapset eivät peri kasvattivanhempiaan (harvinaisia tapauksia nykyään) muutoin kuin testamentin kautta. Testamentista säädetään perintökaassa. Testamentintekijä voi määrätä koko kuolemansa jälkeen jäävästä omaisuudesta testamentilla. Jos testamentintekijällä on rintaperillisiä, pitää muistaa aiemmin työssä ilmi tullut rintaperillisten lakiosa, joka kuuluu rintaperillisille testamentista huolimatta, lasta ei voi jättää ilman perintöä. Lakiosa on puolet vainajan jäämistöstä. Testamentin saa laatia kuka tahansa, mutta lainvoimainen se on vasta 18 vuotta täyttäneen henkilön tekemänä tai poikkeustapauksessa jo 15 vuotta täyttäneen henkilön tekemänä, jos hänellä on omaisuutta, jota hänen oikeus itse hallita (PK 9:1). Henkilön on myös oltava täydessä ymmärryksessä testamentin teon hetkellä, esimerkiksi humaltuneen tekemä testamentti voidaan julistaa pätemättömäksi. Omaisuuttaan tällainen kriteerit täyttävä henkilö voi testamentata kenelle tahansa (luonnollinen henkilö, yhteisö, yritys), eh-

tona kuitenkin, että perinnön saava henkilö on elossa testamentintekijän kuolinhetkellä tai henkilö on siitetty ennen samaista hetkeä ja syntyy sittemmin elävänä. (PK 9:1, PK 9:2; Norri 2005, 85-89)

Jotta testamentti on lainvoimainen eli pätevä, pitää se tehdä kirjallisena ja kahden esteettömän todistajan on se allekirjoitettava (PK 10:1). Todistaja allekirjoittaa testamentin, kun on todennut testamentintekijän asiakirjan testamentiksi sekä allekirjoituksen oikeellisuuden. Todistajaksi ei kelpaa

- alle 15-vuotias
- henkilö, joka ei ole täydessä ymmärryksessä
- testamentintekijä itse tai tämän puoliso
- lähisukulainen tai sukuun muuten kuuluva (äitipuoli, isäpuoli, anoppi jne.). (Norri 2005, 108-110.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää uusperheisiin ja etenkin avopuolisoihin kohdistuvaa lahja- ja perintöverotusta sekä avopuolisoiden omaisuuden hankkimiseen ja jakamiseen liittyviä seikkoja.

Uusperheitä on monenkirjavia ja siksi perinnön astuessa kyseeseen pitääkin perheenjäsenten olla tarkkana. On muistettava, että avopuoliso ei peri ilman testamenttia missään olosuhteissa. Myöskään uusperheessä elävät avopuolison lapset eivät peri kuin biologiset vanhempansa. Helppoa olisikin, jos muistisääntönä voisi pitää verisukulaisuutta lasten ja vanhempien kesken, mutta poikkeuksena eteen tulevat kuitenkin kasvatti- ja adoptiolapset. Kasvattivanhemmiltaan perintöä saavat lalkasvattilapset ovat kylläkin hyvin harvinaislaatuista tapauksia nykyään, sillä kasvattilapsen määritelmän täyttävän henkilön ikä vuonna 2011 on 86 vuotta. Adoptiolapset perivät joko adoptio- tai biologiset vanhempansa. Adoptiolasten kohdalla täytyy siis muistaa tarkistaa, onko kyse heikosta vai vahvasta adoptiosta. Ennen 1980-lukua adoptoidut lapset perivät biologiset vanhempansa, ellei adoptiosta ole tehty niin kutsuttua vahvaa adoptiota oikeuskäsittelyn kautta ja 1980-luvusta eteenpäin adoptoidut perivät adoptiovanhempansa. Tämä pätee myös toisinpäin vanhempien suhteen. Biologiset vanhemmat perivät ennen vuotta 1980 adoptioon annetun lapsensa. Vuodesta 1980 eteenpäin adoptioon annetun lapsen perivät adoptiovanhemmat.

Lapsista päästäänkin vanhempiin, joita tässä tutkimuksessa tarkasteltiin avopuolisoina. Avopuoliso on hankala käsite, sillä se määritellään hyvin erilaisesti eri laeissa sekä kirjallisuudessa. Aviopareille taas on laadittu avioliittolaki, jossa määritelmät avioliitto ja aviopuoliso, avioparien oikeudet ja velvollisuudet määritellään tarkoin. Huhtikuussa 2011 tähän tulee kuitenkin muutos, sillä laki yhteistalouden purkamisesta astuu voimaan. Sen tarkoituksena on tuoda selkeyttä ja oikeudenmukaisuutta avoeroihin ja avoparien omaisuuden jakoon. Vähempiosainen avopuoliso tulee saamaan erotilanteessa oikeuden vaatia omaisuuden erottelua ja oikeuden vaatia pesänjakajaa toimittamaan erottelun. Ennen lain voimaantuloa ovat avopuolisot voineet selvittää omaisuuskysymyksiään käräjäoikeudessa, joten lainkohta pesänselvittäjästä ei tuo suurta mullistusta nykyiseen käytäntöön. Erona ehkä lähinnä on avopuolison

oikeus vaatia hyvitystä esimerkiksi kodin hoidosta ja kotona lapsen kanssa viettämästään ajasta. Laki tuo myös oikeuden vaatia, avopuolison kuollessa, pesästä avustusta, jollaista kihlakumppani on jo saanut vaatia. Avustusta ei kuitenkaan myönnetä itsestään selvästi vaan harkinnalla.

Lahjaverotuksen tärkeimmät muistettavat seikat uusioperheen näkökulmasta on, että oma lapsi kuuluu I-veroluokkaan ja puolison lapsi II-veroluokkaan. Heikon adoption tilanteessa adoptiolapsi kuuluu veroluokkaan I, sai hän lahjan sitten biologisilta tai adoptiovanhemmiltaan. Vahvan adoption tapauksessa adoptiovanhempien antamaa lahjaa verotetaan I-veroluokan mukaan, mutta biologisten vanhempien antamaa II-veroluokan mukaan.

Avopuolisot, jotka täyttävät avoliittolain kriteerit avopuolisosta kuuluvat I-veroluokkaan, kun taas avopuolisot, jotka eivät kriteerejä täytä, II-veroluokkaan. Ero aviopareihin syntyy sen verran, että avioparit kuuluvat kaikki I-veroluokkaan. Alle 4000 euron lahjoitukset ovat kolmen vuoden yhteenlaskusääntö huomioonottaen verottomia ja niitä voi vastaanottaa verovapaasti usealta eri henkilöltä. Laskusääntö on siis lahjoittajakohtainen.

Perintöverotuksessa avopuolisoiden kohdalla veroluokkaa tarkasteltaessa pitää muistaa avoliittolaissa mainitut avopuolison kriteerit, joita ovat vähintään viiden vuoden yhteiselo avoliitossa tai yhteinen lapsi. Avopuoliso kuuluu I-veroluokkaan, jos nämä edellä mainitut kriteerit täyttyvät. II-veroluokkaan kuuluvat sitten ”lopun avopuolisot”, eli avopuolisot, joilla ei ole yhteisiä lapsia ja jotka eivät ole eläneet avoliitossa yhteisessä kotitaloudessa vähintään viittä vuotta.

Aviopuolisoiden saama puoliso vähennys on 60.000 euroa ja aviopuoliso voivatkin siis saada enimmillään 79.999,99 euroa perintöä verotta. Tämä hieman eri arvostaa avio- ja avopareja, sillä avopuolisista vain laissa avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta mainitut kriteerit täyttävä avopuoliso on oikeutettu puoliso vähennykseen, toisin sanoen henkilö, joka kuuluu I-veroluokkaan saa vähennyksen, kun taas II-veroluokkaan kuuluva ei. Jos kriteerejä ei täytä, saa avopuoliso verotta vain 19.999,99 euroa perintöä, olettaen tässä, että hänelle sitä on testamentilla määrätty.

Tärkeimmäksi huomioksi opinnäytetyön edetessä nousi testamentin laatimisen tärkeys uusperheissä. Se on oleellinen osa uusperheen verosuunnittelua. Testamentin avul-

la perintöä voidaan jakaa muuten perinnöttä jäävälle avopuolisolle ja mahdollisille avopuolison lapsille. Perinnön jakaminen usealle eri henkilölle pienentää yhteen henkilöön kohdistuvaa perintöverotusta, kun perinnön määrä henkeä kohden pienenee. Myös perhesuunnittelu on osaltaan verosuunnittelua. Yhteinen lapsi vaikuttaa sekä vanhempien, että lapsen verotukseen. Omaisuutta testamentatessa on kuitenkin syytä muistaa mahdollinen perintöverotus ja veroluokat.

Tutkimuksessa tehdyissä laskelmissa kävi ilmi, että ero veron määrässä lahja- ja perintöveroluokkien välillä on huomattavan suuri. I-luokassa on verotus on paljon suurempi kuin II-luokassa. Esimerkeistä käy ilmi, että pahimmassa tapauksessa verero luokan I ja II välillä voi nousta jopa viisitoistakertaiseksi.

LÄHTEET

Aarnio, A. & Kangas, U. 2010. Perhevarallisuus oikeus. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino oy.

Avoliittolaki 1929/234

Gottberg, E. 2007 Perhesuhteet ja lainsäädäntö. 4. ajantasaistettu painos Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heinola, M. 2010. Avoliitossa olevien oikeudet paranevat. Viitattu 13.3.2010
http://yle.fi/uutiset/teksti/kotimaa/2010/03/avoliitossa_olevien_oikeudet_paranevat_1524260.html?browserArticleId=1524260&defaultArticleId=1524260&wireframe=te xt&pageNumber=3

Huolman-Lakari, KIRJAIN. Verojuristi, Onko sisarpuolella lakiosaoikeus perintöön? Taloustaito 09/2009,81.

Isyyslaki 1975/700

Karilainen, J. 2009. Laki tuo pesänjakajan selvittämään avoeroja. Satakunnan Kansa 19.11.2009, 3.

Keurulainen, M. 1998. Elämää perheinä 1990-luvun Suomessa. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kuluttajaliitto, Valtti-sivusto. Viitattu 11.9.2009
<http://www.kuluttajaliitto.fi/index.phtml?s=301>

Laki avopuolisoiden yhteistalouden purkamisesta 26/2011

Laki lapseksiottamisesta 1985/153

Laki lapsen elatuksesta 1975/704

Laki rekisteröidystä parisuhteesta 2001/950

Lindholm, T. 2009. Lahjaverokirja. 8. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Mikkola, T. 2010. Lesken asema jäämistö- ja vero-oikeudessa. 2. uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Nimilaki 1985/694

Norri, M. 2009. Johdatus siviilioikeuteen. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy

Norri, M. 2005. Perintö ja testamentti Käytännön käsikirja. Helsinki: Karisto Oy.

Oikeuslaitos, Oikeusapu. 2009. Viitattu 11.9.2009
<http://www.oikeus.fi/41244.htm>

PerVL Perintö- ja lahjaverolaki 1940/378

Perintökaari 1965/40

Petäinen, M. 2010. Lapsella on oikeus isään. Taloustaito 03/2010, 48-50.

Puronen, P. 2008. Perintö- ja lahjaverotus. 9. uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Salmikivi, J. Verojuristi, Voinko maksaa lapsen lahjaveron? Taloustaito 07/2008, 57.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetus liikennevakuutuslain mukaisten vakuutusten ja vahinkojen tilastoinnin perusteista sekä bonusjärjestelmästä

Sorvanto, K. Verojuristi, Maksaako poika lahjaveroa? Taloustaito 09/2008, 58.

Tuloverolaki 1992/1535

Vesala, H. 2009. Perhe- ja perintöoikeutta pääpiirteissään. 25.9.2009. Viitattu 10.10.2010 <http://www.sijoittajapalvelin.net/pdf/Perintöoikeutta2009.pdf>

Väestöliitto, 2009. Viitattu 11.9.2009
http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/avoliitto/

Örnberg, J. 2009. Verojuristi, Meneekö vakuutuskorvauksesta veroa? Taloustaito 03/2009, 58.